Työ ja turva -osasto/AT/ea 25.9.2018

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Yleistä

Valtion talousarvio vuodelle 2019 sisältää työttömien kannalta hyviä yksittäisiä päätöksiä: palkkatuen parannuksia, pitkäaikaistyöttömien työkykyohjelman ja lyhytkestoisen työn vastaanottamisen helpottamista. Työllisyysmäärärahoihin kohdistuu hallitusohjelmassa sovitun 110 miljoonan leikkauksen viimeinen erä 20 miljoonaa, joka vähentää uusien panostusten vaikuttavuutta.

Palkkatuki

Palkkatuen rahoitusta ehdotetaan jatketavaksi valtion työttömyysetuuksiin varatuista määrärahoista peruspäivärahaa vastaavalta osalta. SAK:n näkemyksen mukaan rahoitusmallia on syytä jatkaa. Palkkatuki on hyvä työllistämiskeino, koska se tarkoittaa oikeaa työtä työehtosopimuksen mukaisella palkalla.

Talousarviossa yrityksille ehdotetaan maksettavaksi palkkio, jos määräaikainen työsuhde muuttuu palkkatukijakson aikana toistaiseksi voimassa olevaksi tai yritys palkkaa työttömän palkkatuella toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen. Hallituksen budjettiriihen yhteydessä julkaistussa kansliapäälliköiden ehdotuksen mukaan palkkio olisi voimassa 30.6.2019 saakka, johon mennessä toimenpiteen jatkamista arvioidaan saatujen kokemusten valossa.

SAK kannattaa ehdotusta. Tällä keinolla voidaan painottaa palkkatukityön kehittymistä hyvään suuntaan eli vakinaisiin työsuhteisiin. Palkkion voimassaoloaika olisi kansliapäälliköiden ehdotuksessa lyhyt. On tärkeää, että kokonaisuuden jatkamista punnittaisiin hyvissä ajoin.

Järjestöille suunnatun 100 prosentin palkkatuen enimmäismäärää nostetaan 4 000 henkilötyövuoteen. SAK on esittänyt pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen liittyvän enimmäiskiintiön poistamista kokonaan. Pitkäaikaistyöttömiä on tällä hetkellä 73 300 (TEM:n elokuun 2018 lkm). Enimmäismäärän nostaminen 1000 henkilötyövuodella parantaa tilannetta vain pieneltä osin.

Työ ja turva -osasto/AT/ea 25.9.2018

Valtakunnallinen työkykyohjelma pitkäaikaistyöttömille

Hallitus päätti budjettiriihen yhteydessä perustaa valtakunnallisen työkykyohjelman pitkäaikaistyöttömille. Talousarvioesityksessä todetaan, että työllisyysmäärärahoja saa käyttää ”enintään 5 miljoonaa euroa menoihin, jotka aiheutuvat yksityisen järjestäjän tai muun kumppanin tekemistä sellaisten palvelujen hankinnoista, jotka liittyvät heikossa työmarkkina-asemassa olevan työttömän terveydentilan tai työ- ja toimintakyvyn kartoittamiseen ja tukemiseen ja jotka edistävät työttömän työllistymistä.”

Työkykyohjelma vaikuttaa kannatettavalta, koska on tärkeää, että erityisesti heikoimmin työllistyvät saavat henkilökohtaista palvelua.

Kuntakokeilut

SAK katsoo, että vuoden 2018 lopussa päättyväksi tarkoitettuja työllisyyspalveluiden kuntakokeiluja kannattaisi jatkaa ainakin maakuntauudistuksen käynnistymiseen saakka. Kuntakokeiluissa on voitu tarjota vaikeasti työllistyville henkilökohtaista ja yksilöllistä palvelua. Julkinen taho on ottanut kokonaisvastuun työttömän palveluprosessista ja työttömille tarjotut palvelut on tuotettu eri toimijoiden yhteistyöllä.

Huolena on, miten tällä hetkellä kuntakokeilussa oleville työttömille käy kokeilun loppuessa. Kasvupalvelupilotteihin liittyvä lainsäädäntö on kesken, eivätkä kaikki kuntakokeilussa mukana olevat työttömät mahdu kasvupalvelupilottien piiriin, vaikka lainsäädäntö saataisiin voimaan ennen vuodenvaihdetta. Aloitetut palvelupolut voivat pahimmillaan katketa ja lannistaa pitkään työttömänä olleita. Vastuu näiden työttömien palveluista siirtyy takaisin TE-toimistoon. TE-toimistojen resurssit eivät ole riittäviä tuottamaan kokeilun tapaisesti yhtä monialaisia ja tiiviiseen kasvokkaiseen kanssakäyntiin perustuvia palveluprosesseja ja työllistymispolutuksia. Yksi keino tilanteen korjaamiseen olisi nostaa TE-toimistojen toimintamenojen määrärahat vastaamaan enemmän pohjoismaisten vertailumaiden työvoimapalveluiden rahoituksen tasoa.

Aktiivimallit

Vuoden alusta voimaan tulleen aktiivimallin ja nyt valmistelussa olevan omaehtoisen työnhaun mallin (ns. aktiivimalli II) sijaan SAK yksinkertaistaisi työttömien karenssijärjestelmää.

Vaikka aktiivimalli on ensisijaisesti peruttava, vähintään sen parantamiseen tähtäävät kokonaisuudet on vietävä loppuun. Kevään budjettiriihessä linjattiin malliin parannuksia, joita ei nyt viety läpi eikä resursoitu.

Yksi aktiivimallin lievennys on mukana valtion budjetissa. Hallitus esittää, että 60 vuotta täyttäneillä ja viisi vuotta työttömänä olleilla on halutessaan mahdollisuus hakeutua eläketuelle vanhuuseläkkeelle saakka. Toiseen kertaan toteuttava ns. Lex Lindström siirtää vanhempia työttömiä pois aktiivimallin tarkastelusta.

Työ ja turva -osasto/AT/ea 25.9.2018

Nopeat koulutukset osaajapulaan

Valtion talousarvion mukaan osaajapulaan kohdennetaan 10 miljoonaa euroa nopeavaikutteisiin toimiin ammatillisessa koulutuksessa ja 10 miljoonaa euroa yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksessa osaajapulaan vastaamiseksi, kuten teknologiateollisuudessa, ohjelmisto-, rakennus- sekä sosiaali- ja terveysalalla.

Osaajapulan 10+10 miljoonan lisärahoitus perustuu työmarkkinakeskusjärjestöjen keväällä tekemiin esityksiin ja on erittäin hyvä asia. Toki tarvetta olisi selkeästi suurempaan ja jatkuvaan panostukseen, jota voisi tehdä myös olemassa olevan rahoituksen uudelleensuuntauksella.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot työvoimapoliittinen asiantuntija Alli Tiensuu, alli.tiensuu@sak.fi